Lyhyesti sanottuna

Venäjän hyökkäys muistuttaa rahoitusjärjestelmän hyvän riskinkantokyvyn tärkeydestä

Rahoitusvakaus | 04.05.2022

Suomen rahoitusjärjestelmä on pysynyt vakaana, mutta epävarmuus on kasvanut. Yleinen hintataso nousee nopeasti samalla, kun talouskasvun odotetaan hiipuvan. Välttämättömien kustannusten ja lainanhoitomenojen kasvu kiristää monien ihmisten ja yritysten taloutta. Pankit ovat hyvässä kunnossa, mutta niiden luottoriskit voivat kasvaa. Kotitalouksien velkaantumiselle tulee asettaa rajoja, ja pankkien kyky kestää kriisejä pitää saada entistäkin paremmaksi.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on lisännyt epävarmuutta Suomen taloudessa ja rahoitusjärjestelmässä. Kansainväliset rahoitusmarkkinat reagoivat melko voimakkaasti sodan syttymiseen, ja esimerkiksi osakekurssit laskivat nopeasti. Reaktio kohdistui erityisesti Venäjään kytköksissä oleviin yrityksiin, pankkeihin ja maihin, kuten Suomeen.

Yleinen hintatason nousu eli inflaatio kiihtyi jo pandemian aikana, mutta sodan seurauksena esimerkiksi energian ja ruoan hinnat ovat nousseet niin, ettei kukaan ole voinut olla huomaamatta muutosta arjessaan. Perinteinen lääke nopeaan inflaatioon on se, että keskuspankki nostaa korkoja. Ohjauskorkoja on vuonna 2022 nostettu muun muassa Yhdysvalloissa, ja rahoitusolojen

odotetaan kiristyvän korkojen mahdollisen nousun myötä lähivuosina myös Euroopassa. Jos korot nousevat, myös lainanhoitomenot kasvavat, millä on vaikutusta niin yritysten kuin yksittäisten ihmistenkin talouteen.

Tilannetta ei helpota se, että samaan aikaan talouskasvun odotetaan kärsivän erityisesti Euroopassa ja myös Suomessa. Taloutta rasittavat esimerkiksi raaka-aineiden nousevat kustannukset ja ongelmat niiden saatavuudessa. Koronapandemia ei ole vielä ohi, mikä vaimentaa talouden näkymiä entisestään.

Sota vaikuttaa suomalaisiin yrityksiin erityisesti epäsuoria kanavia pitkin. Energian hintojen nousu lisää etenkin niiden yritysten kustannuksia, jotka käyttävät paljon energiaa tuotannossaan. Esimerkkejä tällaisista toimialoista ovat teollisuus, maatalous ja kuljetus. Lisäksi osalla yrityksistä oli ennen sotaa merkittäviä kauppasuhteita Venäjällä.

Kaiken kaikkiaan suomalaisyritysten tila oli varsin hyvä ennen sodan puhkeamista. Pitkittyessään sota voi kuitenkin heikentää yritysten kannattavuutta. Yritysten voi olla myös vaikeampaa selvitä veloistaan, jos energia pysyy hyvin kalliina ja joitain tuotteita ja palveluita ei enää hankita yhtä paljon kuin aikaisemmin. Tämä kasvattaa pankkien luottoriskejä, sillä valtaosa suomalaisyritysten velkarahoituksesta on peräisin pankeilta. Pandemiasta eniten kärsineiden yritysten velanhoitokyky on jo valmiiksi heikentynyt, mikä ei ainakaan helpota kokonaistilannetta.

Hintojen nopea nousu näkyy aiempaa suurempana lovena myös ihmisten kukkarossa ja pankkitileillä. Monet arkipäiväiset kulutushyödykkeet, kuten polttoaineet, sähkö ja elintarvikkeet, ovat kallistuneet viime aikoina ja erityisesti sodan alkamisen jälkeen. Välttämättömät kulutusmenot vievät siksi yhä suuremman osan tuloista.

Monien suomalaisten lainanhoitoon liittyvät menot ovat myös kasvamassa. Suomessa asuntolainojen korot yleensä nousevat ja laskevat viitekorkojen mukana. Yleisin viitekorko on 12 kuukauden euribor, joka nousi huhtikuussa nollan yläpuolelle ensimmäistä kertaa vuoden 2016 jälkeen. Tämä suurentaa lainojen korkomenoja ja sen vuoksi joko kasvattaa kuukausittaisia maksueriä tai pidentää lainojen takaisinmaksuaikaa.

Kuvio 1.

VENÄJÄN HYÖKKÄYS
Ukrainaan kasvattaa riskejä

- Talouskasvu hiipuu, hinnat nousevat ja lainat kallistuvat
- Kustannusten kasvu kiristää monien velallisten taloutta
- Pankeille voi tulla lisää luottotappioita

RISKIT edellyttävät puskureita
pahan päivän varalle

- Kotitalouksien liiallista velkaantumista on hillittävä
- Pankkien kykyä kestää kriisejä on parannettava
- Pankkien on varauduttava määrätietoisesti kyberriskeihin

Kotitalouksien velkataakan kasvu on jatkunut jo pitkään. Suomen Pankki ja Finanssivalvonta valvovat Suomen rahoitusjärjestelmän vakautta ja ovat jo pitkään ilmaisseet huolensa velkaantumisesta. Tätä huolta on lisännyt se, että uudet asuntolainat ovat aiempaa suurempia, ja yhä yleisemmin lainat ovat tavanomaista 25 vuoden laina-aikaa pidempiä.

Kotitalouksien velkaantumista ja siitä aiheutuvia riskejä olisi tarpeellista hillitä nykyistä tehokkaammin. Valtiovarainministeriön julkistamassa luonnoksessa Suomen hallituksen esitykseksi ehdotetaan, että asuntolainojen pituudella pitäisi olla yläraja ja taloyhtiölainojen kokoa ja pituutta tulisi rajoittaa. Jotta velkaantuminen saataisiin kuriin vielä paremmin, tulisi näiden lisäksi harkita velkakattoa. Uutta asuntolainaa haettaessa kaikki lainanottajan merkittävät velat otettaisiin siinä huomioon ja lainan enimmäismäärä olisi sidottu lainanottajan tuloihin. Tällä estettäisiin se, että velat kasvavat rajatta.

Vaikka huolia on paljon, on pankkisektori silti Suomessa kannattava ja vakavarainen. Pankeille tehtyjen stressitestien perusteella ne kestäisivät erittäin vakavankin talouden ja rahoitusmarkkinoiden kriisin. Tämä osoittaa, että suomalaisilla pankeilla on hyvät lähtökohdat sopeutua siihen, että niiden toimintaympäristö heikkenee.

Vaikka rahoitusjärjestelmä itsessään olisi kunnossa, voivat myös rahoitusjärjestelmän ulkopuoliset tekijät uhata Suomen rahoitusvakautta. Sota ja pandemia ovat tuoreita esimerkkejä tästä. Niinpä viranomaisten tulisikin voida varmistaa, että pankit selviävät myös tuulisissa oloissa. Pankkien pääomapuskureita tulisi voida vahvistaa nykyistä monipuolisemmin. Pääomapuskureilla

tarkoitetaan varoja, joita pankit voivat käyttää kattamaan tappioita. Viranomaiset voivat myös tarvittaessa vapauttaa puskureita pankkien käyttöön, jotta vaikeassa talouden tilanteessa turvataan yritysten ja kotitalouksien lainansaanti. Lisäksi pankeilla tulee olla riittävät valmiudet varautua vakaviin operatiivisiin häiriöihin, kuten kasvaneisiin kyberriskeihin.

Asiasanat

kotitalouksien velkaantuminen, makrovakauspolitiikka, pankit, rahoitusvakaus, sota, Ukraina, Venäjä, yritykset